

Список основных источников

1. Фещенко, Е. М. Проектный подход и его роль в формировании профессиональной компетентности педагога-психолога [Электронный ресурс] / Е. М. Фещенко // Научно информационно-аналитический журнал «Образование и общество». – 2008. – № 6. – Режим доступа: http://www.jeducation.ru/6_2008/54.html. – Дата доступа: 08.02.2015.
2. Овсянников, А. В. Инновационные технологии в образовательном процессе: сбалансировано и адекватность применения / А. В. Овсянников, В. А. Нифагин // Медиафера и медиаобразование: специфика взаимодействия в современном социокультурном пространстве : сб. ст. / Могилев. ин-т МВД ; редкол.: С. В. Венедиктов (отв. ред.) [и др.]. – Могилев, 2015. – С. 296–300.
3. Шалыто, А. А. Проектный подход при обучении разработке программ [Электронный ресурс] / А. А. Шалыто. – Режим доступа: http://is.ifmo.ru/award/_doklad_uch_sovet.pdf. – Дата доступа: 12.01.2016.

УДК 37.02

Г. В. Онкович

Миколаївський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти

А. Д. Онкович

Київський національний університет культури та мистецтв (Україна)

ВУЛИЧНЕ МИСТЕЦТВО В МЕДІАОСВІТНЬОМУ КОНТЕКСТІ

Серед різновидів візуальної комунікації нині бурхливо розвивається вуличне мистецтво стріт-арт (англ. Street art), характерною особливістю якого є яскраво виражений урбаністичний стиль. Стріт-арт містить у собі безліч методик та матеріалів.

У доповіді робиться спроба вперше розглянути відносно нові явища – стріт-арт і мурал-арт – з позицій медіаосвіти, щоб надалі усвідомити можливості стріт-арт-дидактики і муралодидактики у навчальному процесі. Вуличне візуальне мистецтво як засіб масової комунікації набуває різних форм, тож муралодидактиці як частині стріт-арт-дидактики належатиме особливе місце в освітньому процесі.

Уличное искусство в медиаобразовательном контексте

Среди разновидностей визуальной коммуникации в настоящее время бурно развивается уличное искусство стрит-арт (англ. Street art), характерной особенностью которого является ярко выраженный урбанистический стиль. Стрит-арт включает в себя множество методик и материалов.

В статье делается попытка впервые рассмотреть относительно новые явления – стрит-арт и мурал-арт – с позиций медиаобразования, чтобы в дальнейшем осознать возможности стрит-арт-дидактики и муралодидактики в учебном про-

цессе. Уличное визуальное искусство как средство массовой коммуникации приобретает различные формы, поэтому муралодидактике как части стрит-арт-дидактики принадлежит особое место в образовательном процессе.

Street art: media educational aspect

Nowadays Street art is developing notably among the varieties of visual communication. An urban style is a distinguishing feature of it. Street art includes many techniques and materials.

This report is an attempt to consider firstly the comparatively new phenomena – Street art and Mural art – from the standpoint of Media Education. It could illustrate a further understanding of the capabilities Street art and Mural didactics in the learning process.

Вуличне мистецтво як форма масової візуальної комунікації в наш час перебуває у стадії піднесення. Дослідники зазначають, що першими формами візуальної комунікації були малюнки й розписи на камені, кістках, глині. З відкриттям різних форм писемності зображення супроводжувались словесними текстами. Так візуальна і вербальна комунікації – завдяки взаємодії – одержали кілька каналів художнього й пізнавального впливу на споживача. Ця зображальна комунікація використовує кольори, художнє зображення й словесну мову для створення медіатекстів засобами візуальної мови. Візуальні комунікації ХХ століття увійшли чи не в усі сфери культури, актуалізували такі поняття, як візуальний текст, візуальна мова, візуальна культура, й стали природнім складником сучасних мас-медіа.

У світі багато талановитих художників, дизайнерів, сучасних творчих митців, які прагнуть висловитися у найдивовижніших контурах і барвах вуличного мистецтва через створення зображень на стінах стаціонарних споруд. Настінні картини оживляють сірі будови, перетворюючи їх на об'єкт художньої цінності. Безкоштовні художні галереї й творчі майстерні поширені у різних куточках сучасних міст. Вуличне зображальне мистецтво по праву можна вважати сучасним засобом масової комунікації.

Серед різновидів візуальної комунікації нині бурхливо розвивається стріт-арт (англ. Street art – вуличне мистецтво). Це – різновид образотворчого мистецтва, характерною особливістю якого є яскраво виражений урбаністичний стиль. Нові медіаформи, такі, як проекція на великі міські будівлі, стають все більш популярним інструментом для вуличних художників. Стріт-арт містить у собі безліч методик та матеріалів. Дехто вважає це явище злочином, інші – мистецтвом. У той же час наявні приклади справжнього мистецтва настінного живопису. Широке розмаїття художніх стилів і технічних можливостей сприяє перенесенню на стіни будівель складних зображень. Серед складників стріт-арту – графіті (спрей-арт), мурал-арт.

Муралі – живопис на архітектурних спорудах та інших стаціонарних основах, котрий за масштабом близький до фрески, зазвичай (на відміну від графіті) виконується легально, на весь фасад чи всю стіну. Мистецтво мурал-арт виникло порівняно недавно (але пізніше графіті), й назва цього напрямку поки що не дуже поширена. Однак наявне явище потребує уваги, вивчення, коментарів.

Доцільно розглянути ці відносно нові явища – стріт-арт і мурал-арт – з позицій медіаосвіти, щоб надалі усвідомити можливості стріт-арт-дидактики і муралодидактики в навчальному процесі. Настінний живопис можна залучати до навчальної роботи – рекомендувати сімейні екскурсії або тематичні екскурсії класом, групою до зображень з наступним обговоренням у колі сім'ї, в середовищі друзів, однокласників.

Ще 1984 року ЮНЕСКО визначила суть медіаосвіти як навчання теорії і практичних умінь для оволодіння сучасними засобами масової комунікації, що розглядається як частина специфічної й автономної галузі знань у педагогічній теорії і практиці. Відтоді медіаосвітній напрямок набув поширення і популярності.

Стріт-арт у вигляді тексту або простих знаків став відомим у другій половині ХХ століття. Багато чого з сучасного вуличного мистецтва має витоки з Нью-Йорка, котрий в 1960–1980 роки переживав так званий графіті-бум.

Один із перших екземплярів графіті – «Кілрой був тут» (від англ. Kilroy was here) – був створений ще за часів Другої світової війни. Це – простий малюнок людини з довгим носом, що визирає з-за стіни. У 1981 році у Вашингтоні відбулася виставка під назвою «вуличні роботи», де свої творіння показували місцеві художники. Нью-Йорк і досі продовжує бути стріт-арт Меккою, куди з'їжджаються художники з усього світу.

Одним з найбільших графіті-містом Європи є Лондон, хоча офіційно тут стріт-арт заборонено. Німецька Берлінська стіна (1986) була метою художників у 1961–1989 роках. Стріт-арт у Греції розвивається з кінця 1980-х років і набрав найбільших обертів в Афінах – через кризу в країні 2011 року вуличні художники створювали алегоричні твори з соціальним коментарем. Вуличне мистецтво розвивається в таких містах Іспанії, як Мадрид, Барселона, Валенсія, Сарагоса. Дуже активною в сфері стріт-арту з кінця 1990-х років є Італія.

Столицею російського стріт-арту вважають Єкатеринбург. Цікаві роботи є в Петербурзі. Експерти відзначають, що нині стріт-арт стрімко перетворюється із субкультури на комерцію. Звичайно, таке ставлення до цього напрямку мистецтва може завадити його позитивному розвитку.

В Україні найбільше вуличних зображень у Києві. Тут проходять виставки, відвідувачі яких «люблять мистецтво і не бажають миритися з рамками та

нормами». Твори мистецтва прикрасили будинки в різних мікрорайонах столиці України – на Нивках, у Святошині, Академмістечку, Подолі, неподалік Золотих воріт. Над творами стріт-арту працюють художники з різних країн. Упродовж 2014–2015 рр. художники з України, Іспанії, Аргентини, Австралії, Німеччини, Британії та Португалії прикрасили мурами більше тридцяти будинків Києва, і цей тренд триває.

Мурали вже стали зоровою ознакою Києва і мають всі шанси стати новою візитівкою столиці України. Особливо багато сюжетів для муралів були взяті після Революції гідності. Завдяки їм на очах відбувається своєрідна ідентифікація – у що вкорінені нові українські символи, які знаки та образи для українців важливі сьогодні.

Киянин Сергій Гришкевич створив інтерактивну гугл-мапу, на якій позначено кийвські мурали, створені протягом 2014–2015 років [<http://hmarochos.kiev.ua/2015/12/02/stvoreno-mapu-novih-kiyvskih-muraliv/>]. При натисненні на позначку відкривається зображення малюнку. Із карти помітно, що нові стінописи зосереджені переважно в центрі Києва, а у спальних районах їх майже немає. Проте у тих районах більше яскравих абстрактних розписів, що вносять яскравий колорит в однотипні будови. (До карти не потрапили мурали, які були намальовані кілька років тому під час фестивалю «Французька весна» й ті, що за авторства Interesni Kazki). На гугл-мапі С.Гришкевича наочно показано, в якому місці Києва, як і які художники з України, Іспанії, Аргентини, Австралії, Німеччини, Британії та Португалії прикрасили столицю. Карту (за бажання) можуть доповнювати всі охочі, зв'язавшись з автором.

За адресою <http://www.theinsider.ua/infographics/2014/murals2015/> можна переглянути проект «Наскальний живопис Києва», над котрим працювали: Дмитро Король, Максим Кудимець, Максим Король, Діана Косенко. Тут представлено й схарактеризовано 28 монументальних столичних муралів з адресами їхнього місцезнаходження і коментарями, названо авторів, історію створення. Навіть побіжний огляд цієї добірки свідчить про розмаїття тем, художніх шкіл і світоглядів митців, котрі створювали сучасні «наскальні» зображення столиці України.

Не так давно в Києві з'явився новий туристичний маршрут для прогулянок, повідомляє DreamKyiv [<http://dreamkyiv.com/u-kyuevi-z-yavyvsya-novuj-turystychnyj-marshrut/>]. Одразу троє відомих у світі стріт-арт-художників взяли за створення графіті у Києві. Завдяки цьому в місті з'явилась перша вулиця стріт-арт-мистецтва та сформувався новий маршрут для прогулянок. Низку муралів упродовж літа та осені торік намальовали і в Святошині.

Ці адреси прислужаться не тільки киянам. Звичайно, такий медіапродукт, як інтерактивні карти муралів, зручно використовувати для віртуальних подо-

рожей столицею України. Кияни і гості міста можуть послугоуватися ними як своєрідним покажчиком.

У Києві є гарні і помітні роботи, наприклад, авторства *Interesni Kazky*. Настінні зображення в столиці України створюють як українські художники, так і митці з різних країн. Тематика їх – найрізноманітніша. Так, мурал «Пресвята Богородиця» на просп. Перемоги, 73/1 виконали українські художники з команди *UpTown*, студія *Zellart*. Зображення дівчини у вишиванці на будинку Лесі Українки, 36А створив австралійський стріт-арт-художник Гвідо Ван Хелтен (*Guido van Helten*) – автор портрета Лесі Українки неподалік Золотих воріт. На фасаді Державної санепідемслужби на Подолі британський художник Фінтан Мегі намалював оленя, а на будинку по вулиці Стрілецькій – зображення української гімнастки Анни Різатдінової.

В старій частині Києва з'явилися великі зображення з портретами історика М. Грушевського, гетьмана Сагайдачного. Автор мурала «Нігоян» по вул. Михайловська, 22Б – португальський художник Александре Фарто (*Alexandre Farto*), відомий під псевдонімом *Vhils*. Михайло Грушевський і гетьман Скоропадський, чоловік, що долає річку з лосем, і ворони – за минулий рік на стінах будинків у Києві з'явилося чимало зображень, муралів. Цього року їх обіцяють ще більше.

Наприкінці минулого року на будинку по вулиці Олесья Гончара, 24а з'явилося зображення письменника за роботою, а на Святошині – дитини з птахом. Мурал митця намалював художник Саша Гребенюк, а дівчинку з птахом на вул. Синьозерній, 2 створили Саша Корбан та *Taras Artm*.

«Міні-мурал» на підтримку перейменування бульв. Лепсе на бульв. Вацлава Гавела з'явився між будинками № 27 і 27-А. Вацлав Гавел отримав титул почесного доктора Київського національного університету імені Тараса Шевченка. З цієї нагоди у 1997 році Гавел пророче сказав, що волелюбним демократичним силам важко було здолати тоталітарний режим, та набагато важче їм буде здобути мир, віднайти і твердо йти оптимальним шляхом нового співіснування держав і народів на усій планеті. Гавел виступав проти будь-якого договору великих держав про розподіл сфер впливу. Його ім'я і надалі репрезентує політику захисту прав людини.

Найкрасивіші мурали Києва, на думку деяких аналітиків, - гігантські птахи й фантастичні звірі. Величезний чорний стриж на стіні шістнадцятиповерхового будинку по вул. Академіка Булаховського, 40 (художник Алекс Максимов) у Фейсбучі вважається найбільшим зображенням птаха в Україні. Автор мурала з ластівками на проспекті Перемоги, 95 – португальський художник Антоніо Коррейя (*Pantonio*) – у своїх роботах досить незвично відтворює гігантських тварин. До річниці чорнобильської аварії він розмалював одну зі стін

центральної вулиці міста Чорнобиль. Як повідомляє Еспресо.TV, автор хотів показати зародження нового життя після техногенної катастрофи. «Робота на такій локації – це виклик та мрія багатьох стріт-артистів, а також велика відповідальність. Адже малюнок пов'язаний із трагедією, що сталася 30 років тому. Трагедією, що зачепила багато країн та поколінь», – вважає Pantonio. Ідея створення муралу у Чорнобилі належить Sky Art Foundation, куратор проекту – Олег Соснов.

На п'ятому реакторі Чорнобильської АЕС зовсім недавно з'явився мурал: малюнок виконаний у сірих тонах, на ньому зображений схвильований лікар. Його намалював австралійський художник Гвідо Ван Хелтен (Guido Van Helten). Він – автор двох муралів у Києві. Роботу в зоні відчуження художник присвятив ліквідаторам, які втратили своє здоров'я та загинули 30 років тому.

Багато муралів малюють художники з Бразилії, Австралії, Польщі, Іспанії і України, яких до Києва запросив режисер Гео Лерос. Він каже, що його мрія – перетворити Київ на світову столицю стріт-арту. Тому він вигадав проект з муралами: отримує в Київській міській держадміністрації (КМДА) дозволи на розмалювання стін, шукає спонсорів, які оплачують переліт художникам і фарби. При цьому пан Лерос запевняє, що у мешканців будинків завжди запитують, чи не проти вони таких малюнків, і збирають підписи. Проти, за його словами, поки що ніхто не виступив. «Художники самі обирають, що малювати. Їм ніхто не вказує. Художник Гвідо Ван Хелтен надихнувся віршем "Конвалія" Лесі Українки і захотів написати її портрет. Так з'явився мурал на вулиці Стрілецькій», – розповів BBC Україна Гео Лерос. [http://www.bbc.com/ukrainian/society/2015/12/151214_mural_kyiv_dk].

У Львові, порівняно з іншими містами України, стріт-арт розвивається стрімко, хоча й також зі своїми нюансами. Розписувати стіни у Львові було модно ще в XVI столітті. Так, на розі Шевської і Краківської є будинок, що колись належав пані Абрековій. На його віконницях у середині XVI століття зображали різні пасквілі та карикатури. В рамках програми Мистецьких резиденцій Музею Ідей болгарські стріт-арт художники Ніколай і Вікторія, що називають себе Sunshiners, втілили свої креативні ідеї на вулицях Львова.

Прикрасити будинок урочистих подій українським орнаментом пропонують у Луцьку. Про це йдеться у петиції на сайті Єдиної системи місцевих петицій: «Шановні лучани! Так хочеться бачити яскравим і радісним палац урочистих подій, якби одягнути його у вишиванку. Підтримайте – така гарна площа, а така сумна і похмура – може, й розлучень буде менше», – пише автор петиції.

У Києві нині справжній мурал-бум. Проте не всі вважають це позитивним явищем. Один із успішних українських вуличних художників Дмитро Микитенко, який займався розписом будівель у кількох європейських країнах, при по-

верненні до рідного Луцька в одному з інтерв'ю зазначає: «...щодо культури муралів. Те, що в Києві зараз відбувається. Так не має бути насправді. Запрошено десятки людей... Вони отримують за це гонорари. Багато років малюють одне й те саме, і їм байдуже – де і що малювати. Вони приїхали, зробили, сфотографували і поїхали. Більшості з них взагалі не цікава гра з простором, не цікава архітектура. Вони малюють, грубо кажучи, свою «ілюстрацію» і все. Для мене у 90 відсотках випадків дуже недоречні ці роботи, і краще було б без них. Краще була б побілена цегла. І краще було б лишити ту будівлю в спокої. Насправді, не так багато людей в світі, які здатні органічно вирішувати такі завдання». [<http://www.volynnews.com/news/culture/krashchyu-vulychnyy-khudozhnyk-z-lutska-ruynuye-stereotypu/>] Цитуємо фахівця, адже розвиток критичного мислення - одне із завдань медіаосвіти.

Найчастіше обговорення муралів зводиться до питання смаку. Мешканець міста не зрозуміє того чи іншого зображення, якщо у нього немає поняття про актуальне мистецтво взагалі. Через мурали, на думку деяких аналітиків, Київ може сприйматися як просунуте і розвинене місто. Але в історичній частині з настінними малюнками слід бути дуже обережними. Кожен мурал має органічно вписуватися в контекст і в ландшафт.

В українських містах можна зустріти й нетипові зображення для стріт-арта. Наприклад, малюнки, створені плетінням стрічок на огорожах із металевих сіток. Вперше такі зображення двох панд і баклажана з'явилися на вулиці Великій Васильківській, на території школи № 112. Приклади подібного стріт-арту можна побачити на вулицях Франції, де дует, відомий як Urban X Stitch, уже два роки прикрашає міські паркани своєрідною «вишивкою» [<http://nv.ua/ukraine/na-ulicah-kieva-zamechen-novyy-vid-strit-arta-fotoreportazh-6675.html>].

Будинок із ретро-фотографіями по вул. Ярославів Вал, 15 у Києві – це проект під назвою «Зазираючи у вікна», який реалізували «Київське благодійне товариство» та Українська асоціація професійних фотографів. Віконні прорізи занедбані пам'ятки історії архітектури України стали рамами для ретро-фотографій киян. Знімки були знайдені в архівах 1900–1920 років, ким є люди на фотокартках, автори проекту не знають.

Арт-поручень на початку вулиці Франка презентували минулого року. На поручнях сходів, які ведуть до польського посольства, нанесено цитати з творів молодих українських письменників та поетів – Софії Андрухович, Леся Белея, Тані Малярчук, Дзвінки Матіяш, Остапа Сливинського та Олександра Ушкалова. Ідея проекту належить польській художниці Ельжбеті Яблонській, реалізував задум український архітектор Іван Мельничук. Допоміг у цьому Польський інститут у Києві. Авторський шрифт для поручня розробила Оксана Ка-

пранова. Планується, що взимку поручень буде підігріватися й гріти руки городян.

Лавка з олівців по вул. Ярославів Вал, 9 створена начебто з великих олівців. З'явилась вона завдяки арт-студії, що знаходиться поруч.

Очі на деревах малює київська художниця Маріам Найєм для того, щоб привернути увагу до збереження природи. Акція стартувала торік: Маріам малювала очі на деревах у Карпатах, що їх зараз масово вирубують. Меседж акції – «Ніщо не залишається непоміченим». Очі на деревах є в сквері біля Золотих Воріт, у парку Шевченка, біля корпусу Києво-Могилянської академії, в лісі на Сирці.

Певно, не все намальоване й написане на вулиці можна назвати стріт-артом, якби ми не ставилися до цього. В медіаосвітньому контексті на це також слід звертати увагу..

Мурали – це сучасний монументальний живопис на різні теми. Він твориться різними митцями, у різних стилях і жанрах, а відтак вимагає більш прискіпливої уваги не тільки митців і мистецтвознавців.

Нині ми маємо всі підстави говорити про стріт-арт-дидактику й муралодидактику, оскільки візуальне мистецтво як засіб масової комунікації стрімко розвивається у розмаїтті форм. Серед складників медіадидактики, на нашу думку, муралодидактиці належатиме особливе місце. Медіаосвітній контекст вуличного мистецтва знайде своїх прихильників й стане одним із найцікавіших і найперспективніших.

Список основних джерел

1. Онкович, А. Д. Вуличне мистецтво: медіаосвітній аспект / А. Д. Онкович, Г. В. Онкович // Від меліаграмотності до медіакультури: стратегії, проблеми, перспективи : тези доповідей Міжнар. наук.-практ. інтернет-конф., м. Миколаїв, 27 квітня 2016 р. / ОППО. – Миколаїв, 2016. – С. 68–70.